กฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๑

วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วันอาทิตย์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

กรมส่งเสริมการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กฐินพระราชทาน ประจำปี ๒๕๖๑
วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

คำนำ

การทอดกฐินเป็นประเพณีที่สำคัญยิ่งประเพณีหนึ่งของชาวไทยที่นับถือพระพุทธ-ศาสนา นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงสามัญชน ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา การทอดกฐินเชื่อกันว่ามีผลอานิสงส์มาก เนื่องจากเป็นกาลทานที่มีกำหนดเวลา กล่าวคือ จะทอดกฐินได้ตั้งแต่ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ รวมเวลา ๑ เดือน วัดหนึ่ง ๆ จะรับได้ปีละ ๑ ครั้ง ทั้งพระผู้ครอง(รับ)กฐินก็มิได้เจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง พระสงฆ์ทั้งหมดจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถให้เป็นผู้ครองกฐินนั้น

กรมส่งเสริมการเกษตรมีเจตจำนงที่จะรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้ให้ยั่งยืน จึงขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ไปถวายพระสงฆ์ในพระอารามหลวงต่าง ๆ เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ เป็นต้นมา และในปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ นี้ ได้ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินถวาย ณ วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

นอกจากการถวายผ้าพระกฐินพระราชทานแล้ว กรมส่งเสริมการเกษตรได้ประกอบกุศลกิจเพิ่มเติมอีกด้วย เช่น

๑. บริจาคเงินบำรุงวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

๒. มอบเงินบำรุงการศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรมสามัญนครราชสีมา

๓. มอบเงินบำรุงการศึกษาโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย

๔. จัดพิมพ์หนังสือประวัติวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร เพื่อเผยแพร่สาธารณชนและเป็นที่ระลึก

กรมส่งเสริมการเกษตรจึงขอขอบคุณข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานราชการ ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาที่ได้ร่วมกันในงานครั้งนี้ และช่วยให้การถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

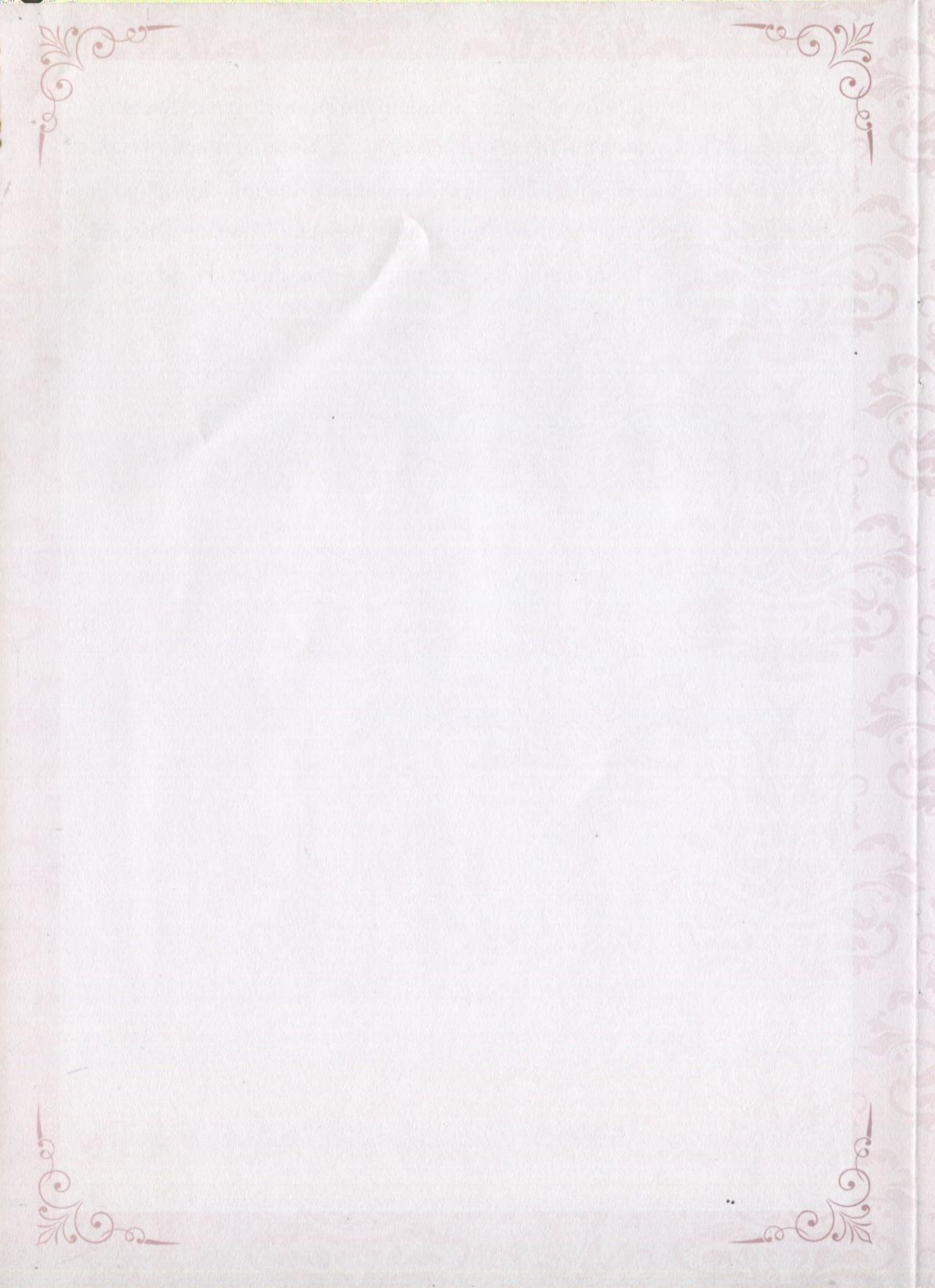
สารบัญ

กฐินพระราชทาน

กฐินพระราชทาน คือ กฐินที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ-บดินทรเทพยวรางกูร พระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อนำไปถวายยังวัดหลวงวัดใดวัดหนึ่งนอกเหนือจาก ๑๖ วัดสำคัญที่ได้กำหนดไว้แล้ว เนื่องจากในปัจจุบันวัดหลวงมีจำนวนมากจึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ตลอดจนคณะบุคคล องค์กร บริษัท ห้างร้านต่าง ๆ ที่เห็นสมควรรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายแทนพระองค์ และผู้ที่ได้รับพระราชทานผ้าพระกฐิน จะเพิ่มไทยธรรมเป็นส่วนตัว โดยเสด็จพระราชกุศลตามกำลังศรัทธาด้วยก็ได้ ผู้ที่มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย ณ วัดหลวงแห่งใดแห่งหนึ่ง ผู้ที่นำจะต้องกล่าวถวายต่อหน้าหมู่สงฆ์ ณ วัดนั้น ว่า "ผ้าพระกฐินพระราชทาน กับทั้งผ้าอานิสงส์บริวารทั้งปวงนี้ ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ผู้ทรงพระคุณ อันประเสริฐ กอปรด้วยพระราชศรัทธา โปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าน้อมนำมาถวายแด่พระสงฆ์ ซึ่งจำพรรษากาลด้วยไตรมาสในอาวาสวิหารนี้ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินพระราชทานนี้ กระทำกฐินัตถารกิจ ตามพระบรมพุทธานุญาตนั้นเทอญ"

ปัจจุบันกระทรวง ทบวง กรม คณะบุคคลหรือบุคคลใดมีความประสงค์จะรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวาย ณ วัดหลวงใดให้ไปติดต่อที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมตามระเบียบ ซึ่งเท่ากับเป็นการจองกฐินไว้ก่อนนั่นเอง เมื่อจองกฐินเป็นที่เรียบร้อยและได้รับผ้าพระกฐินพระราชทานจากกรมการศาสนาแล้ว ควรถวายหลังวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ-บดินทรเทพยวรางกูร เสด็จพระราชดำเนินถวายพระกฐิน วันแรกแล้ว

โดยในปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน ณ วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โอกาสนี้ จึงขอเชิญชวนคณะผู้บริหาร และข้าราชการกรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนผู้มีจิตศรัทธาเข้าร่วมพิธีโดยพร้อมเพรียงกัน ในวันอาทิตย์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป

ประกาศกรมการศาสนา
เรื่อง การขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน
ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๑

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานผ้าพระกฐินให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กร สมาคม มูลนิธิ บริษัท ห้างร้าน และประชาชนทั่วไป นำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ณ พระอารามหลวงทั่วราชอาณาจักร ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๑ กำหนดกฐินกาล เริ่มตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๑ ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๑ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (กำหนดเริ่มพระกฐินหลวงตั้งแต่วันอังคารที่ ๓๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๑ ตรงกับวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑)

จึงขอเชิญชวนให้ผู้มีจิตศรัทธาที่ประสงค์จะสนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์ ในการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญมั่นคงสืบไป สามารถขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน เพื่อน้อมนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษาถ้วนไตรมาส ณ พระอารามหลวงต่าง ๆ โปรดแจ้งความจำนง ได้ที่กรมการศาสนา อาคารกระทรวงวัฒนธรรม ชั้น ๒ เลขที่ ๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐ โทรศัพท์ ๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๒ โทรสาร ๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๒ ในวันและเวลาราชการ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๑

(นายมานัส ทารัตนใจ)
อธิบดีกรมการศาสนา

กรมส่งเสริมการเกษตร
เลขรับ 6652
วันที่ 29 มี.ค. 2561
เวลา

ที่ วธ ๐๓๐๒/ ๒๘๗๒

กรมการศาสนา
๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร
เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๑๐

๒๗ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ประจำปี ๒๕๖๑

เรียน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร

อ้างถึง หนังสือกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ กษ ๑๐๐๑/๒๔๓๓ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๑

ตามหนังสือที่อ้างถึง กรมส่งเสริมการเกษตร มีความประสงค์จะขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินเพื่อนำไปถวายพระสงฆ์จำพรรษา ประจำปี ๒๕๖๑ ณ วัดพระนารายณ์มหาราช ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กรมการศาสนา จะได้ดำเนินการขอรับพระราชทานผ้าพระกฐินให้ตามความประสงค์ และขอให้ติดต่อประสานงานกับวัดพระนารายณ์มหาราช เพื่อกำหนดวัน เวลา ในการถวายผ้าพระกฐิน ทั้งนี้ โปรดกำหนดวันถวายผ้าพระกฐินหลังจากวันพฤหัสบดีที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ตรงกับวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๑ ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน
อธิบดีกรมการศาสนา

กองศาสนูปถัมภ์
โทร. ๐ ๒๒๐๙ ๓๗๒๒
โทรสาร ๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๒

กำหนดการถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน
ณ วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา
วันอาทิตย์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

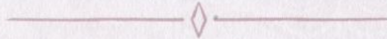
เวลา ๐๙.๐๐ น. - ผู้เข้าร่วมพิธีเดินทางถึงวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

เวลา ๐๙.๔๕ น. - คณะข้าราชการตั้งแถวหน้าพระอุโบสถ

เวลา ๑๐.๐๐ น. - ประธานเดินทางถึงวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

- ประธานเดินเข้าสู่หน้าพระอุโบสถ ถวายความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ที่โต๊ะหมู่ เปิดกรวย รับผ้าพระกฐิน อุ้มประคอง ยืนตรงถวายความเคารพ (ดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี)
- ประธานอุ้มประคองผ้าพระกฐินเดินเข้าสู่พระอุโบสถนำไปวาง บนพานแว่นฟ้า อยู่หน้าพระสงฆ์รูปที่ ๒
- ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระประธานพระอุโบสถ แล้วกราบ ๓ ครั้ง
- ประธานลุกขึ้นไปอุ้มประคองผ้าพระกฐินที่พานแว่นฟ้าหน้าพระสงฆ์ รูปที่ ๒
- ยกผ้าพระกฐินขึ้นประนมมือหันหน้าไปทางพระประธานอุโบสถ ประธานกล่าว นะโม ๓ จบ แล้วหันหน้าไปทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้าพระกฐิน (จบแล้ว)
- ประธานวางผ้าพระกฐินบนพานแว่นฟ้าหน้าพระสงฆ์ รูปที่ ๒ ยกทั้งพานประเคนพระสงฆ์ รูปที่ ๒ และประเคนเทียนพระปาฏิโมกข์แด่พระสงฆ์ แล้วกลับเข้าที่นั่งที่จัดไว้
- พระสงฆ์ ประกอบพิธีกรานกฐิน

- ประธานถวายบริวารกฐินแด่พระองค์ครองเริ่มตั้งแต่บาตรและบริวารกฐินทั้งหมด
- ผู้บริหาร แขกผู้มีเกียรติถวายจตุปัจจัยเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์
- ผู้อำนวยการกองคลัง ประกาศยอดเงินถวายบำรุงพระอาราม โดยเสด็จพระราชกุศลให้ทราบ
- ประธานถวายใบปวารณาแด่เจ้าอาวาส และของที่ระลึก
- พระสงฆ์อนุโมทนา
- ประธานกรวดน้ำ
- ประธานกราบลาพระรัตนตรัย กราบลาพระสงฆ์
- ประธานมอบเงินบำรุงโรงเรียนและของที่ระลึก
- เสร็จพิธี

หมายเหตุ

- ข้าราชการระดับชำนาญการ ชำนาญงาน และอาวุโส ขึ้นไป แต่งกายเครื่องแบบปกติขาว (ไม่สวมหมวก)
- ข้าราชการระดับปฏิบัติการ ระดับปฏิบัติงาน ลูกจ้าง พนักงานราชการ แต่งกายเครื่องแบบสีกากีแขนยาว (ประชาชนทั่วไป แต่งกายชุดผ้าไทย ชุดสุภาพ)

ประวัติวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

สภาพฐานะและที่ตั้งวัด

วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร หรือที่ประชาชนเรียกกันว่า "วัดกลาง" หรือ "วัดกลางนคร" เนื่องจากทำเลที่ตั้งวัดอยู่กึ่งกลางภายในกำแพงเมืองนครราชสีมา ตั้งอยู่เลขที่ ๔๑๗ ถนนจอมพล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร สันนิษฐานว่าก่อสร้างวัดในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พุทธศักราช ๒๑๙๙ - ๒๒๓๑) และได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๔๗๘

อาณาเขต

วัดพระนารายณ์มหาราชมีเนื้อที่ ๒๘ ไร่ ๗๖ ตารางวา โฉนดที่ดิน ๑๘๓ แผนผัง เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปของวัดตรงกลางเป็นเนินสูงเล็กน้อย แล้วลาดไปทางด้านทิศตะวันออก ด้านทิศตะวันออกของวัดเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ กลางสระเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถด้านทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของพระวิหาร ด้านหน้าพระวิหารมีพื้นที่ว่างเป็นลานวัด

วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดถนนอัษฎางค์	ยาว ๓๐๐ เมตร
ทิศใต้	ติดถนนจอมพล	ยาว ๒๗๐ เมตร
ทิศตะวันออก	ติดที่ดินของเอกชน	ยาว ๑๕๐ เมตร
ทิศตะวันตก	ติดกับถนนประจักษ์	ยาว ๑๖๒ เมตร

ประวัติความเป็นมาวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร เดิมชื่อว่า "วัดกลางนคร" ตามประวัติวัดที่เล่าสืบต่อกันมาว่าสร้างวัดในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ภายในวัดพบเทวรูปพระวิษณุหินทราย (พระนารายณ์) ๔ กร ประทับยืน สูง ๑.๗ เมตร ศิลปะเขมรที่พบในประเทศไทย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดกลางนคร ถูกเผาในคราวศึกกบฏเจ้าอนุวงศ์ ต่อมาในพุทธศักราช ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสวัดกลางนคร คราวเสด็จพระราชดำเนินเปิดทางรถไฟสายนครราชสีมา ในการนี้สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระราชทานเงินบำรุงวัด ๔๐๐ บาท ต่อมาในพุทธศักราช ๒๔๗๘ พันเอก พระเริงรุกปัจจามิตร ผู้บังคับบัญชาการมณฑลทหารราบที่ ๓ ได้รายงานเสนอต่อพระยากำธรพายัพทิศ ข้าหลวงประจำจังหวัดนครราชสีมา ขอพระราชทานยกฐานะของวัดกลางนครขึ้นเป็นพระอารามหลวง และพระบาท-

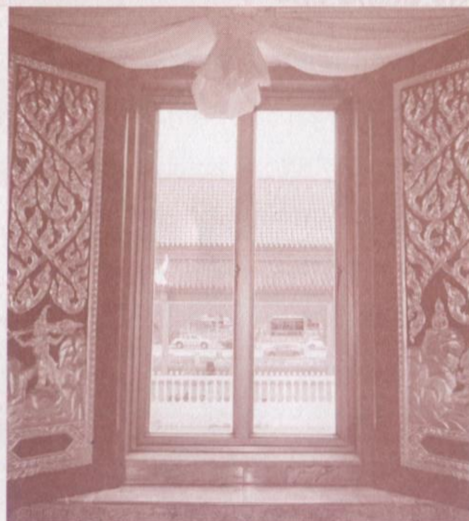
สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ยกฐานะของวัดกลางนครขึ้นเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๘ มีนามเต็มว่า "วัดกลางนคร-วรวิหาร" ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระ-กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนามวัดใหม่เป็น "วัดพระนารายณ์-มหาราช วรวิหาร" คณะกรรมการจังหวัดนครราชสีมา ที่ ๑๑๘๕/๒๔๙๑ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๔๙๑

วัดพระนารายณ์มหาราชในอดีต เป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการในจังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งเป็นสถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์ถวายในการพระราชพิธีราชาภิเษก นอกจากนี้ยังเคยเป็นที่ตั้งเดิมของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยและเคยเป็นที่ตั้งเจดีย์บรรจุอัฐิของท้าวสุรนารีจนถึงพุทธศักราช ๒๔๗๗ จึงได้ย้ายอัฐิของท้าวสุรนารีไปบรรจุไว้ที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

สิ่งสำคัญภายในวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร มีเสนาสนะและสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญ ได้แก่

๑. พระอุโบสถ พระอุโบสถตั้งอยู่บนเกาะกลางสระน้ำด้านทิศตะวันออกของวัด พระอุโบสถตั้งบนฐานทักษิณสูงถึงพื้นพระอุโบสถ ๑.๕๕ เมตร พระอุโบสถกว้าง ๑๐.๘๐ เมตร ยาว ๑๙.๒๐ เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออก รูปทรงท้องเรือสำเภา พื้นพระอุโบสถทำด้วยหินอ่อน ภายในพระอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังเป็นรูปทศชาติชาดก และพุทธประวัติทั้งสิ้น ๑๖ ภาพ เขียนโดยนายสนิท วงศ์เจริญ จิตรกรรมฝาผนังทศชาติชาดก ๑๐ ภาพ เขียนบนผนังด้านซ้าย และขวาของพระประธาน เรียงลำดับดังนี้ ๑. พระเตมีย์ ๒. พระมหา-ชนก ๓. พระสุวรรณสาม ๔. พระเนมิราช ๕. พระมโหสถบัณฑิต ๖. พระภูริทัต ๗. พระจันทกุมาร ๘. พระพรหมนารท ๙. พระวิฑูรบัณฑิต ๑๐. พระเวสสันดร

ด้านหลังพระประธานเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นรูปพุทธประวัติ เหตุการณ์พระนางสิริมหามายาประสูติเจ้าชายสิทธัตถะ เหตุการณ์เจ้าชาย-สิทธัตถะตรัสรู้ธรรมเป็นพระพุทธเจ้าและเหตุการณ์พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์

ด้านหน้าพระประธานเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นรูปพุทธประวัติ เหตุการณ์วันมาฆบูชา เหตุการณ์วันเทโวโรหนะ และเหตุการณ์พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพาน

ประตูทางเข้าพระอุโบสถด้านหน้ามี ๓ ประตู ประตูกลางกว้าง ๑.๕๗ เมตร สูง ๒.๘๔ เมตร บานประตูกลางแกะสลักเป็นรูปเทพพนม บานประตูด้านขวาและซ้ายกว้าง ๑.๓๕ เมตร สูง ๑.๖๑ เมตร บานประตูด้านขวาแกะสลักรูปพระนารายณ์ทรงสุบรรณ บานประตูด้านซ้ายแกะสลักเป็นรูปพระพรหมทรงหงส์ ซุ้มประตูด้านหน้าเป็นรูปศิวนาฏราช บนหน้ากาลประตูด้านหลังของพระอุโบสถมี ๒ ประตู ขนาดเท่ากับประตูด้านหน้า บานหน้าต่างของพระอุโบสถ ข้างละ ๕ บาน รวมทั้งสิ้น ๑๐ บาน แต่ละบานกว้าง ๑.๐๕ เมตร สูง ๑.๖๑ เมตร ซุ้มหน้าต่างเป็นรูปธรรมจักรกับกวางหมอบ ด้านล่างประดับด้วยลายอุบะ ทำด้วยกระเบื้องดินเผา บานหน้าต่างแกะสลักลายเปลว ด้านล่างแกะสลักเป็นรูปทศชาติชาดก เรียงลำดับจากด้านขวาของพระประธาน ดังนี้ ๑. พระเตมีย์ ๒. พระมหาชนก ๓. พระสุวรรณสาม ๔. พระเนมิราช ๕. พระมโหสถบัณฑิต ๖. พระภูริทัต ๗. พระจันทรกุมาร ๘. พระพรหมนารท ๙. พระวิฑูรบัณฑิต ๑๐. พระเวสสันดร

หลังคาพระอุโบสถเป็นหลังคาลดชั้น ๓ ชั้น มุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วย เชิงชายประดับด้วยรูปเทพพนมดินเผา มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ มีคันทวย ๘ ชิ้น ต่อด้าน หน้าบันด้านหน้าพระอุโบสถเป็นรูปปั้นรูปพระอินทร์ทรงช้าง-เอราวัณ หน้าบันด้านหลังเป็นปูนปั้นรูปพระนารายณ์ทรงสุบรรณ มีภาพนูนสูงประดับหน้าพระอุโบสถเป็นพระพุทธรูปปางบำเพ็ญทุกข์กิริยาด้านหลังพระอุโบสถเป็นรูปพุทธประวัติตอนเสด็จมหาภิเนษกรมณ์ ทำด้วยกระเบื้องดินเผา ทั้งสองด้าน ด้านหลังพระอุโบสถประดิษฐานบุษบกไม้แกะสลัก ซึ่งเดิมประดิษฐานอยู่ที่ศาลาการเปรียญ และรอยพระพุทธบาทจำลอง ซึ่งเดิมประดิษฐานอยู่ที่หลังวิหาร

รอบพระอุโบสถมีใบเสมาตั้งประจำทั้ง ๘ ทิศ ตั้งอยู่บนฐานบัวก่ออิฐถือปูน สูง ๑.๒๘ เมตร แต่ละฐานมีใบเสมา ๒ ชิ้น ทำด้วยหินทรายใบเสมากว้าง ๐.๓๑ เมตร สูง ๐.๔๔ เมตร ด้านข้างพระอุโบสถมีศาลารายทั้ง ๒ ด้าน เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาทรงไทย ศาลารายด้านทิศใต้ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ ๖ องค์ บางองค์กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุสำคัญของชาติ ศาลารายด้านทิศเหนือมีพระพุทธรูปประดิษฐาน ๓ องค์ หลังพระอุโบสถมีซุ้มประดิษฐานรูปปูนปั้นพระเกจิสำคัญ ๔ รูป ได้แก่ สมเด็จ-พระพุฒาจารย์ (โต) ครูบาศรีวิชัย หลวงปู่มั่น และหลวงพ่อทวด มีกุฏิพระสงฆ์ตั้งอยู่ถัดจากศาลารายทั้ง ๔ ทิศ ล้อมรอบด้วยกำแพงแก้วด้านทิศตะวันตกสร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๒ เชื่อมกับสะพานปูนข้ามมายังพระอุโบสถกว้าง ๓.๕๐ เมตร ยาว ๓๖ เมตร

พระอุโบสถนี้เคยเป็นสถานที่ประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ปลุกเสกน้ำสรงมุรธาภิเษกในการพระราชพิธี เฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษาของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ พระประธานในพระอุโบสถเป็นพระประธานรูปมารวิชัยในซุ้มเรือนแก้ว ปูนปั้นลงรักปิดทอง หน้าตักกว้าง ๒ เมตร สูงถึงพระรัศมี ๒.๗๐ เมตร ไม่ปรากฏชื่อเรียก ประดิษฐานบนฐานชุกชี หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก

๒. พระวิหาร พระวิหารตั้งอยู่บนเนินดินที่เกิดจากการถมดินจากการขุดลอกสระรอบพระอุโบสถบนฐานเขียงซึ่งเป็นฐานไพทีสูง ๑.๕๐ เมตร กว้าง ๒๗ เมตร ยาว ๕๖.๖๐ เมตร มีบันไดทางขึ้นทั้งหมด ๗ ทาง ทางขึ้นหลักอยู่ด้านหน้าพระวิหารด้านทิศตะวันออก พระวิหารเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนเป็นอาคาร ๑๐ ห้อง ตั้งบนฐานลูกแก้วอกไก่ พื้นพระวิหารสูงจากฐานไพที ๑.๒๘ เมตร หลังคาทรงไทย ๓ ตับ ลดชั้น ๒ ชั้น มุงด้วยกระเบื้องดินเผา หน้าบันด้านหน้าเป็นรูปพระนารายณ์ทรงสุบรรณ หน้าบันด้านหลังเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ มีประตูด้านหน้า ๔ ประตู เป็นประตูบานคู่ทำด้วยไม้ทาสีแดง มีหน้าต่างข้างละ ๑๐ ช่อง แต่ละช่องเป็นหน้าต่างบานคู่ ทาสีแดง ด้านหลังพระวิหารมีหอระฆังทั้ง ๒ ด้าน ด้านหน้าพระวิหารมีศาลาราย ๒ หลัง ก่ออิฐถือปูนหลังคาไทย ภายในพระวิหารมีเสาร่วมในทั้งสิ้น ๔๐ ต้น

ด้านในพระวิหารประดิษฐานพระประธานปางมารวิชัยในซุ้มเรือนแก้ว ชื่อเรียกว่าพระพุทธทศพลญาณประทานมี เป็นพระพุทธรูปปั้นปิดทอง ประดิษฐานบนฐานชุกชีสูงหน้าตักกว้าง ๔ เมตร สูง ๕.๓๐ เมตร ด้านหน้าพระประธานประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งได้รับจากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก

พระวิหารได้ถูกทำลาย เมื่อพุทธศักราช ๒๓๖๙ คราวศึกกบฏเจ้าอนุวงศ์ ต่อมาได้มีการปฏิสังขรณ์ใหม่ในคราวที่พระยามหานุภาพ (อิ่ม สิงหเสนี) เป็นเจ้าเมืองนครราชสีมา เมื่อปฏิสังขรณ์ใกล้จะแล้วเสร็จได้เกิดเพลิงไหม้ขึ้น จึงทิ้งร้างเป็นเวลานาน จนกระทั่งพลตรี พระยาสิงหเสนี (สะอาด สิงหเสนี) ขณะเป็น พันเอก พระยาประสิทธิศิลการ ได้เป็นแม่กองปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ พระวิหารนี้เคยเป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการจังหวัดนครราชสีมา

๓. **ประตูวัด** วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร มีประตูทางเข้าออกวัดทั้งสิ้น ๓ ประตู

๓.๑ ประตูด้านทิศเหนือ มีซุ้มประตูเป็นรูปธรรมจักร ถือเป็นประตูเข้าออกหลักของวัด

๓.๒ ประตูด้านทิศใต้ เป็นประตูที่กล่าวกันว่า ฯพณฯ โฮจิมินท์ บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์สมัยใหม่และอดีตประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ขณะลี้ภัยในประเทศไทยเป็นผู้รวบรวมทุนทรัพย์จากชาวเวียดนามในประเทศไทยก่อสร้างขึ้น

๓.๓ ประตูด้านทิศตะวันตก ปัจจุบันไม่มีการใช้งานประตูมากนัก

๔. **หอระฆัง** หอระฆังตั้งอยู่ด้านหน้าศาลาการเปรียญ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคาทรงไทยแบ่งเป็น ๓ ชั้น ชั้นล่างเป็นกุฏิผู้ช่วยเจ้าอาวาส ชั้นที่สองเป็นหอกลอง และชั้นที่สามเป็นหอระฆัง

๕. ศาลาการเปรียญ ศาลาการเปรียญสร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๒ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก สูง ๓ ชั้น หลังคาทรงไทยประยุกต์ มุงกระเบื้องกาบกล้วย ชั้นล่างใช้เป็นหอฉันในวันธรรมสวนะ และสถานที่สำหรับประกอบศาสนกิจ ภายในมีภาพของอดีตเจ้าอาวาส และภาพถ่ายของจังหวัดนครราชสีมาในอดีต ชั้นที่สองในปัจจุบันไม่มีการใช้งาน ชั้นที่สามเคยเป็นที่ตั้งศพของพระพรหมคุณาภรณ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราช ปัจจุบันใช้เป็นห้องเก็บโบราณวัตถุชิ้นสำคัญของวัด โดยเฉพาะตู้พระไตรปิฎกที่ ฯพณฯ โฮจิมินท์ถวายแก่วัดเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๒

๖. กุฎิพระธรรมวรนายก ตั้งอยู่ด้านหน้าหอระฆัง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว หลังคาทรงไทยเป็นที่จำพรรษาของพระธรรมวรนายกเจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

๗. กุฏิสมเด็จพระธีรญาณมุนีวงศ์ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูงสองชั้น หลังคาทรงไทยประยุกต์ ปัจจุบันเป็นที่จำพรรษาของผู้ช่วยเจ้าอาวาส

๘. กุฏิคณะ ๙ - ๑๐ เป็นกุฏิสามหลังเรียงกัน ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ของวัด เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๒ ชั้น

๙. กุฏิคณะ ๑ - ๔ เป็นกุฏิสี่หลังเรียงกัน ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของวัด เป็นอาคารไม้สองชั้น หลังคาทรงจั่ว ยกใต้ถุนสูง มุงหลังคาสังกะสีลอนสภาพค่อนข้างทรุดโทรม

๑๐. อนุสาวรีย์ พันเอก พระเริงรุกปัจจามิตร ตั้งอยู่ด้านหน้าสะพานข้ามสระน้ำไปยังพระอุโบสถ เป็นอนุสาวรีย์ก่ออิฐถือปูนภายในบรรจุอัฐิของพันเอกพระเริงรุกปัจจามิตร (ทอง รักสงบ) ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาวัดกลางนคร หรือวัดพระนารายณ์มหาราชในปัจจุบัน และนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมยกฐานะวัดกลางนคร (วัดพระนารายณ์มหาราช) ขึ้นเป็นพระอารามหลวงจากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระอัฐมรามาธิบดินทร

๑๑. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญนครราชสีมา ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร เป็นสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖ แก่สามเณรในจังหวัดนครราชสีมา ก่อตั้งขึ้นโดยดำริของพระพรหมคุณาภรณ์ อดีตเจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร ปัจจุบันมีพระครูปริยัติรัตนวิชัย (ธนวัฒน์ ธิตมาโร) ป.ธ.๔ เป็นผู้อำนวยการ มีครูทั้งบรรพชิตและฆราวาส ๓๐ คน มีสามเณรเล่าเรียนทั้งสิ้น ๓๐๐ รูป

การบริหารและการปกครอง

วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร มีเจ้าอาวาสปกครองดูแลวัดตามลำดับ ดังนี้

รูปที่ ๑. พระคง
รูปที่ ๒. พระครูสีหราช (ฉิม)
รูปที่ ๓. พระครูสีหราชสมาจารมุนี (นวน) พ.ศ. ๒๔๔๖ - ๒๔๘๓
รูปที่ ๔. พระครูธรรมวิจารณ์มุนี พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๘
รูปที่ ๕. พระมหานาค ยโสธโร พ.ศ. ๒๔๘๙ – ๒๔๙๑
รูปที่ ๖. พระพรหมคุณาภรณ์ พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๕๓๔
รูปที่ ๗. พระเทพสีมาภรณ์ (พระธรรมวรนายก) พ.ศ. ๒๕๓๖ -ปัจจุบัน

ประวัติเจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

พระธรรมวรนายก
เจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิตรุติเมธี) ป.ธ. ๖

พระธรรมวรนายก นามเดิมชื่อนายโอภาส โรจนฉิมพลี เกิดวันที่ ๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ อายุ ๘๔ ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่บ้านเลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๓ บ้านงิ้ว ตำบลงิ้ว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นบุตรของนายปั่น นางมา โรจนฉิมพลี เป็นเจ้าอาวาส วัดพระนารายณ์มหาราช-วรวิหาร รูปที่ ๘

บรรพชา

วันที่ ๗ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ ณ วัดตะกุด ตำบลงิ้ว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีพระครูโพธาภิธาน (โพธิ์ พุทฺธสโร) เป็นพระอุปัชฌาจารย์

อุปสมบท

เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ ณ วัดทองนพคุณ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร โดยมีพระสังวรวิมล (ชุ่ม ติสาโร) วัดทองนพคุณ เป็นพระอุปัชฌาจารย์ พระภัทรมุนี (อิ๋น ภทฺรมุนี) วัดทองนพคุณ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระกิตติสารโสภณ (กี มารชิโน) วัดทองนพคุณ เป็นพระอนุสาวนาจารย์ พระธรรมวรนายก สอบได้ประโยคนักธรรมชั้นเอก สำนักศาสนศึกษาวัดบึง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๒ และสอบได้ประโยคบาลี ป.ธ. ๖ สำนักเรียนวัดทองนพคุณ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๘

ประวัติด้านการปกครองคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดพรหมราช ตำบลตูม อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นพระกรรมวาจาจารย์

พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นเจ้าอาวาสวัดพรหมราช

พ.ศ. ๒๕๐๘ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอปักธงชัย

พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นเจ้าคณะอำเภอปักธงชัย

พ.ศ. ๒๕๑๓ เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๕๑๙ เป็นเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดกลางปักธงชัย ตำบลเมืองปัก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดตะกุด ตำบลงิ้ว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๓๖ เป็นเจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา

เหตุการณ์สำคัญของวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

๑. พุทธศักราช ๒๔๓๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสวัดกลางนคร ในคราวเสด็จพระราชดำเนินเปิดทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ในการนี้ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถโดยเสด็จด้วย พร้อมทั้งทรงถวายเงินบำรุงวัด ๔๐๐ บาท

๒. วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๑๙ สมเด็จพระ-อริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก (วาสน์ วาสโน) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร เสด็จประทานสัญญาบัตร พัดยศ-สมณศักดิ์ ผ้าไตร แก่พระสังฆาธิการในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พระวิหารวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

๓. วันพฤหัสบดีที่ ๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๙ สมเด็จพระบรม-โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินจังหวัดนครราชสีมา เพื่อพระราชทานธงประจำรุ่นแก่ลูกเสือชาวบ้านแล้วเสด็จพระราชดำเนินวัดพระนารายณ์มหาราช ทรงนมัสการพระประธานในพระวิหาร

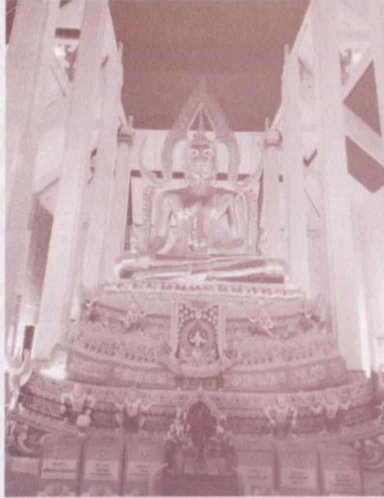
๔. วันพุธที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๔ สมเด็จพระอริยวง-ศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก (วาสน์ วาสโน) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ราชวรวิหาร เสด็จจังหวัดนครราชสีมา เพื่อทรงเททองหล่อพระพุทธรูป ณ ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมาแล้วเสด็จมาประทับ ณ กุฎิสมเด็จพระธีรญาณมุนีวงศ์ วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

๕. วันอาทิตย์ที่ ๒๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๘ สมเด็จพระอริยวง-ศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลสังฆปรินายก (วาสน์ วาสโน) มีพระบัญชาให้สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา เป็นผู้แทนพระองค์มาประทานสัญญาบัตร พัดยศสมณศักดิ์ และผ้าไตรแก่พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๐ - ๑๑ ณ พระวิหาร วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

๖. วันเสาร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๔ สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดสระเกศ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก มาแสดงธรรมเทศนาเนื่องในพิธีสมโภชหิรัญบัฏพระพรหมคุณาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

๗. วันเสาร์ที่ ๒๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๔ สมเด็จพระพุฒาจารย์ วัดสระเกศ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก มามอบวุฒิบัตรบาลีประโยค ๑ - ๒ แก่พระภิกษุสามเณร จำนวน ๕๐๐ รูป ในเขตการปกครองสงฆ์ภาค ๑๐ - ๑๑ ณ วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

ความรู้เรื่องกฐิน

๑. ความหมายของคำ

๑.๑ คำว่า "กฐิน" มีความหมายเกี่ยวข้องกันถึง ๔ ประการ คือ

เป็นชื่อของกรอบไม้ อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งเรียกว่า สะดึง ก็ได้

เป็นชื่อของผ้า ที่ถวายแก่สงฆ์เพื่อทำจีวร ตามแบบหรือกรอบไม้นั้น

เป็นชื่อของบุญกิริยา คือการทำบุญในการถวายผ้ากฐินเพื่อให้สงฆ์ทำจีวร

เป็นชื่อของสังฆกรรม คือกิจกรรมของสงฆ์ที่ต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

กฐินที่เป็นชื่อของกรอบไม้

กรอบไม้แม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งเรียกว่า สะดึง ก็ได้นั้น เนื่องจากในพุทธกาล การทำจีวรให้มีรูปลักษณะตามที่กำหนด กระทำได้ยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้ เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำเป็นผ้าห่ม หรือผ้าห่มซ้อนที่เรียกว่า จีวร เป็นชื่อรวมของผ้าผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ในภาษาไทยนิยมเรียกว่า **สบง** ผ้าห่มว่า

จีวร ผ้าห่มซ้อนกันว่า **สังฆาฏิ** การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบเช่นนี้ คือ ทาบผ้าลงไปกับแม่แบบแล้วตัด เย็บ ย้อม ทำให้เสร็จในวันนั้นด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจที่เกิดขึ้นและเมื่อทำเสร็จ หรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบ หรือกฐินนั้น ก็รื้อเก็บไว้ในการทำผ้านั้นอีกในปีต่อ ๆ ไปการรื้อแบบไม้นี้ เรียกว่า เดาะ คำว่ากฐินเดาะ หรือเดาะกฐิน จึงหมายถึง การรื้อไม้แม่แบบ เพื่อเก็บไว้ใช้ในโอกาสหน้า

กฐินที่เป็นชื่อของผ้า

หมายถึงผ้าที่ถวายให้เป็นกฐินภายในกำหนดกาล ๑ เดือน นับตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่ถวายนั้น จะเป็นผ้าใหม่หรือผ้าเทียมใหม่ เช่น ผ้าฟอกสะอาดหรือเก่า หรือผ้าบังสุกุล คือผ้าที่เขาทิ้งแล้ว และเป็นผ้าเปื้อนฝุ่น หรือผ้าตกตามร้านก็ได้ ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ก็ได้ เป็นภิกษุหรือสามเณรก็ได้ ถวายแก่สงฆ์แล้ว ก็อันเป็นใช้ได้

กฐินที่เป็นชื่อของบุญกิริยา

คือ การถวายผ้ากฐินเป็นทานแก่สงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่ในวัดใดวันหนึ่งครบ ๓ เดือนเพื่อสงเคราะห์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ให้มีผ้านุ่งหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่จะขาดหรือชำรุด การทำบุญถวายผ้ากฐิน หรือที่เรียกว่า ทอดกฐิน คือ ทอดหรือการวางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่าเป็น **กาลทาน** คือ การถวายทานที่ทำได้เฉพาะกาล ๑ เดือน ดังกล่าวในกฐินที่เป็นชื่อของผ้า ถ้าถวายก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้น ไม่เป็นกฐิน ท่านจึงถือว่าโอกาสทำได้ยาก

กฐินที่เป็นชื่อของสังฆกรรม

คือ กิจกรรมของสงฆ์ก็จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจีวรสำเร็จด้วยความร่วมมือของภิกษุทั้งหลาย ก็จะได้เป็นโอกาสให้ได้ช่วยกันทำจีวรของภิกษุรูปอื่นขยายเวลาทำจีวรได้อีก ๔ เดือน ทั้งนี้เพราะในสมัยพุทธกาล

การหาผ้าทำจีวรทำได้โดยยาก ไม่ทรงอนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน ๑๐ วัน แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว อนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บผ้าไว้ทำจีวรได้จนตลอดฤดูหนาวคือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

ข้อความดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่ากฐิน ที่ความหมายเกี่ยวข้องกันทั้ง ๔ ประการ เมื่อสงฆ์ทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้วและประชุมอนุโมทนากฐิน คือ แสดงความพอใจว่า **ได้กรานกฐิน** เสร็จแล้วเป็นอันเสร็จพิธี

๑.๒ คำว่า **กรานกฐิน** คือการลาด หรือทาบผ้าลงไปกับกรอบไม้แม่แบบเพื่อ ตัดเย็บ ย้อม ทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง

๑.๓ คำว่า **จองกฐิน** คือการแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจาต่อทางวัดจะนำกฐินมาถวายเมื่อนั้น เมื่อนี้ แล้วแต่จะตกลงกัน แต่ต้องภายในเวลา ๓ เดือน ตามที่กำหนดในพระวินัย

๑.๔ คำว่า **อปโลกน์กฐิน** หมายถึง การที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็นชอบว่าควรมีการกรานกฐินหรือไม่ เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้ว จึงหารือกันต่อไปว่า ผ้าที่ทำเสร็จแล้ว ควรถวายแก่ภิกษุรูปใด การปรึกษาหารือการเสนอความเห็นเช่นนี้ เรียกว่า อปโลกน์ (อ่านว่า-อะ-ปะ-โหลก) หมายถึงการช่วยกันมองดูว่าจะสมควรอย่างไรเพียงเท่านี้ยังใช้ไม่ได้ เมื่ออปโลกน์เสร็จแล้วต้องสวด ประกาศเป็นการสงฆ์ จึงนับเป็นสังฆกรรมเรื่องกฐินดังกล่าวไว้แล้วในตอนต้น

ในปัจจุบัน มีผู้ถวายกฐินมากขึ้น มีผู้สามารถตัดเย็บย้อมผ้าที่ทำจีวรได้แพร่หลายขึ้น การใช้ไม้แม่แบบอย่างเก่าจึงเลิกไป เพียงแต่รักษาชื่อและประเพณีไว้ โดยไม่ต้องใช้กรอบไม้แม่แบบเพียงถวายผ้าขาวให้ตัดเย็บย้อมให้เสร็จในวันนั้น หรืออีกอย่างหนึ่งนำผ้าสำเร็จรูปมาถวาย ก็เรียกว่า ถวายผ้ากฐินเหมือนกัน และเนื่องจากยังมีประเพณีนิยมถวายกฐินกันแพร่หลายไปทั่วประเทศไทย จึงนับว่าประเพณีนิยมในการบำเพ็ญกุศลเรื่องกฐินนี้ ยังเป็นสาธารณะประโยชน์ร่วมไปกับการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามไปในขณะเดียวกัน

๒. ตำนาน

ครั้งพุทธกาล มีเรื่องเล่าว่าไว้ในคัมภีร์พระวินัยปิฎก กฐินขันธกะว่า ครั้งหนึ่ง ภิกษุชาวเมืองปาฐา ประมาณ ๓๐ รูป ถือธุดงควัตรอย่างยิ่งยวด มีความประสงค์จะเฝ้าพระพุทธเจ้า ซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่กรุงสาวัตถี แคว้นโกศล จึงพากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองนั้น พอถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจากกรุงสาวัตถีประมาณ ๖ โยชน์ ก็เป็นวันเข้าพรรษาพอดีเดินทางต่อไปมิได้ต้องจำพรรษาอยู่เมืองสาเกต ตามพระวินัยบัญญัติ ขณะที่จำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต เกิดความพร้อมร้อนรน อยากเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเป็นกำลัง ดังนั้น พอออกพรรษาปวารณาแล้วก็รีบเดินทาง แต่ระยะนั้นมีฝนตกมาก หนทางที่เดินชุ่มไปด้วยน้ำเป็นโคลนตม ต้องบุกต้องลุยมาจนกระทั่งถึงกรุงสาวัตถี ได้เข้าเฝ้าสมความประสงค์ พระพุทธเจ้าจึงมีปฏิสันถารกับพระภิกษุเหล่านั้น ถึงเรื่องการจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต และการเดินทาง ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลถึงความตั้งใจ ความร้อนรนกระวนกระวาย และการเดินทางที่ลำบากให้ทรงทราบทุกประการ

พระพุทธเจ้าทรงทราบและเห็นความลำบากของภิกษุ จึงยกเป็นเหตุและมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสแล้วกรานกฐินได้ และเมื่อกรานกฐินแล้ว จะได้รับอนิสงส์บางข้อตามพระวินัยดังกล่าวต่อไป

๓. ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน

ข้อกำหนดเกี่ยวกับกฐิน มีดังต่อไปนี้

๓.๑ จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินได้ ถ้ากล่าวตามหลักฐานในพระไตรปิฎก (เล่ม ๕ หน้า ๒๕๘) ซึ่งเป็นพุทธภาษิต กล่าวว่า สงฆ์ ๔ รูป ทำกรรมได้ทุกอย่างเว้นการปวารณา คือ การอนุญาตว่ากล่าวตักเตือนได้ การอุปสมบทและการสวดถอนจากอาบัติบางประการ (อัพภาน) จึงหมายถึงว่า จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่ทอดกฐินได้จะต้องมีตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป แต่หนังสืออธิบายชั้นหลังที่เรียกว่า อรรถกถา กล่าวว่าต้อง ๕ รูปขึ้นไป เมื่อหนังสืออธิบายชั้นหลัง ขัดแย้งพระไตรปิฎกให้ยึดพระไตรปิฎกเป็นหลักสำคัญ

๓.๒ คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่มีสิทธิรับกฐิน คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน ปัญหาที่เกิดขึ้นมีอยู่ว่าจะนำพระสงฆ์วัดอื่นมาสมทบ จะใช้ได้หรือไม่ ตอบว่าถ้าพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินนั้นมีจำนวนครบ ๔ รูปแล้ว จะนำพระสงฆ์ที่อื่นมาสมทบก็สมทบได้ แต่จะอ้างสิทธิไม่ได้ ผู้มีสิทธิเฉพาะผู้จำพรรษาครบ ๓ เดือน ในวัดนั้นเท่านั้น การนำพระภิกษุมาจากวัดอื่น คงมีสิทธิเฉพาะที่ทายกจะถวายอะไรเป็นพิเศษเท่านั้น ไม่มีสิทธิในการออกเสียงเรื่องถวายผ้าแก่ภิกษุรูปนั้น รูปนี้

๓.๓ กำหนดกาลที่จะทอดกฐินได้ ได้กล่าวไว้แล้วเบื้องต้นว่าการทอดกฐินนั้นทำได้ภายในเวลาจำกัด คือตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนหน้านั้น หรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน

๓.๔ ข้อควรทราบเกี่ยวกับกฐินไม่เป็นอันทอดหรือโมฆะ เรื่องนี้สำคัญมาก ควรทราบทั้งผู้ทอดและทั้งฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับ เพราะเป็นเรื่องทางพระวินัย (วินัยปิฎกเล่ม ๕ หน้า ๑๓๗) คือมักจะมีพระในวัดเที่ยวขอโดยตรงหรือโดยอ้อม ด้วยวาจาบ้าง ด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตน การทำเช่นนั้น ผิดพระวินัยกฐินไม่อันกราน นับเป็นโมฆะ ทอดก็ไม่เป็นอันทอด พระผู้รับก็ไม่ได้รับอนิสงส์จึงควรระมัดระวังทำให้ถูกต้อง และแนะนำผู้เข้าใจผิดปฏิบัติผิดให้ทำให้ถูกต้องเรียบร้อย

๔ ประเภทของกฐิน การทอดกฐินที่ปฏิบัติกันมาในประเทศไทยตามหลักฐานที่ปรากฏ นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ตราบเท่าถึงปัจจุบันแยกประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

* **กฐินหลวง**
* **กฐินราษฎร์**

กฐินหลวง

มีประวัติว่า เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาในประเทศไทย และประชาชนคนไทยที่ตั้งหลักแหล่ง อยู่บนผืนแผ่นดินไทยได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนา ว่าเป็นศาสนาประจำชาติแล้วการทอดกฐินก็ได้กลายเป็นประเพณีของบ้านเมืองมาโดยลำดับ พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ปกครองบ้านเมืองทรงรับเรื่องกฐินนี้ขึ้นเป็นพระราชพิธีอย่างหนึ่งซึ่งทรงบำเพ็ญเป็นการประจำ เมื่อถึงเทศกาลทอดกฐินการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเกี่ยวกับกฐินเป็นพระราชพิธีดังกล่าวนี้ เป็นเหตุให้เรียกกันว่า กฐินหลวง

กฐินหลวงต้องเป็นกฐินที่ถวายพระอารามหลวง ส่วนกฐินพระเจ้าแผ่นดินถวายวัดราษฎร์ เรียกกันว่าพระกฐินต้น

แต่สมัยต่อมา เรื่องของกฐินหลวงได้เปลี่ยนไปตามสภาวการณ์ของบ้านเมือง เช่น ประชาชนมีศรัทธาเจริญรอยตามพระราชศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดินได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ถวายผ้าพระกฐินได้ตามสมควรแก่ฐานะเป็นต้น เป็นเหตุให้แบ่งแยกกฐินหลวงออกเป็นประเภท ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ดังนี้

๑. กฐินที่กำหนดเป็นพระราชพิธี กฐินดังกล่าวนี้ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวาย ผ้าพระกฐินด้วยพระองค์เองเป็นประจำ ณ วัดสำคัญ ๆ ซึ่งทางราชการกำหนดขึ้น มีหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินไว้อย่างเรียบร้อย นำไปถวายยังพระอารามหลวงสำคัญ จำนวน ๑๖ พระอารามหลวง ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค มีดังนี้

๑. วัดบวรนิเวศวิหาร	กรุงเทพมหานคร
๒. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	กรุงเทพมหานคร
๓. วัดอรุณราชวราราม	กรุงเทพมหานคร
๔. วัดราชโอรสาราม	กรุงเทพมหานคร
๕. วัดสุทัศนเทพวราราม	กรุงเทพมหานคร

๖. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๗. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร
๘. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๙. วัดราชาธิวาส กรุงเทพมหานคร
๑๐. วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร
๑๑. วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร
๑๒. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร
๑๓. วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม
๑๔. วัดนิเวศธรรมประวัติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๕. วัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก

๒. **กฐินต้น** กฐินดังกล่าวนี้เกิดขึ้นเพราะพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดที่มิใช่วัดหลวง และมิได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นพระราชพิธี แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์กฐินส่วนพระองค์ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ภายหลังที่ได้มีการเสด็จประพาสหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ เสด็จประพาสครั้งนั้นโปรดให้จัดให้ง่ายกว่าการเสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถอย่างสามัญคือโปรดไม่ให้มีท้องที่ตราสั่งหัวเมืองให้จัดทำที่ประทับแรม ณ ที่ใด ๆ พอพระราชหฤทัยจะประทับที่ไหนก็ประทับที่นั่น บางคราวก็ทรงเรือเล็กหรือเสด็จรถไฟไปด้วยมิให้ใครรู้ การเสด็จประพาสครั้งนั้นเรียกว่า เสด็จประพาสต้น

๓. **กฐินพระราชทาน** เป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเพื่อน้อมนำไปถวายยังวัดหลวงนอกจากวัดสำคัญที่ทรงกำหนดไว้เพื่อจะเสด็จพระราชดำเนินด้วยพระองค์เอง ๑๖ วัด ดังที่กล่าวมาแล้ว เหตุที่เกิดกฐินพระราชทานเพราะว่า ปัจจุบันวัดหลวงมีจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตลอดจนคณะบุคคล

หรือบุคคลที่สมควรรับพระราชทานผ้าพระกฐินไปถวายได้ และผู้ที่ได้รับพระราชทานจะเพิ่มไทยธรรมเป็นการส่วนตัวเพื่อถวายพระราชกุศลตามกำลังศรัทธาของตนได้

ปัจจุบันกระทรวง ทบวง กรม คณะบุคคลหรือบุคคลใดมีความประสงค์จะขอรับพระราชทาน ผ้ากฐินไปถวาย ณ วัดหลวงใด โปรดประสานไปยังกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตามระเบียบ ซึ่งกรมการศาสนาจะได้ดำเนินการขอพระราชทานตามความประสงค์ต่อไป

กฐินราษฎร์

เป็นกฐินที่ราษฎร หรือประชาชน ผู้มีศรัทธานำผ้ากฐินของตนไปทอด ณ วัดต่าง ๆ เว้นไว้แต่วัดที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องกฐินหลวง การทอดกฐินของราษฎรตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามลักษณะของวิธีการทอด คือ

๑. กฐิน หรือ มหากฐิน
๒. จุลกฐิน
๓. กฐินสามัคคี
๔. กฐินตกค้าง

๑. กฐิน หรือ มหากฐิน เป็นกฐินที่ราษฎรนำไปทอด ณ วัดใดวัดหนึ่งซึ่งตนมีศรัทธาเป็นการเฉพาะ กล่าวคือ ท่านผู้ใดมีศรัทธาจะทอดกฐิน ณ วัดใดก็นำผ้ากฐิน บางครั้งเรียกว่า ผ้าที่เป็นองค์กฐินซึ่งจะเป็นผ้าผืนเดียวก็ได้หลายผืนก็ได้ เป็นผ้าขาวซึ่งยังไม่ได้ตัดก็ได้ ตัดออกเป็นชิ้น ๆ พอที่จะประกอบเข้าเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ ทำเสร็จแล้วยังมิได้ย้อมหรือย้อมแล้วก็ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง จัดเป็นองค์กฐิน

ความนิยมที่นำกฐินไปทอด ณ วัดต่าง ๆ ของราษฎรนั้น มิใช่จะมีแต่องค์กฐินดังกล่าวมาแล้วเท่านั้น เจ้าภาพบางรายอาจมีศรัทธาถวายของอื่น ๆ ไปพร้อมกับองค์กฐินเรียกกันว่า **บริวารกฐิน** ตามที่นิยมกันนั้น มีปัจจัย ๔ คือ เครื่องอาศัยของพระภิกษุสามเณร มีไตรจีวร บริขาร อื่น ๆ ที่จำเป็น หรือเครื่องใช้ประจำมี มุ้ง หมอน ที่นอน เตียง ตั่ง โต๊ะ เก้าอี้ โอ่งน้ำ กระถาง กระทะ กระโถน เตา ภาชนะสำหรับใส่อาหารคาวหวาน เครื่องซ่อมเสนาสนะมี มีด ขวาน กบ สิ่ว เลื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม ยารักษาโรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ตลอดจนเครื่องครัวมี ข้าวสาร ผลไม้ เป็นต้น หรือจะมีอย่างอื่นนอกจากกล่าวถึงนี้ก็ได้ขอให้เป็นของที่สมควรแก่พระภิกษุสามเณรจะบริโภคเท่านั้น หากจะมีของสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่อยู่ในวัดหรือคนที่มาร่วมงานกฐินด้วยก็ได้สุดแต่กำลังศรัทธาและอัธยาศัยไมตรี

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ยังมีธรรมเนียมที่เจ้าภาพผู้ทอดกฐินจะต้องมี **ผ้าห่มพระประธาน**อีกหนึ่งผืน **เทียน**สำหรับจุดในเวลาที่พระภิกษุสวดพระปาติโมกข์ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า **เทียนปาติโมกข์** จำนวน ๒๔ เล่ม และมีธงผ้าขาวเขียนรูปจระเข้หรือสัตว์น้ำอย่างอื่น เช่น ปลา นางเงือก เป็นต้น สำหรับปักหน้าวัดที่อยู่ตามริมน้ำ เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้ว และมีธงผ้าขาวเขียนเป็นรูปตะขาบ ปักไว้หน้าวัดสำหรับวัดที่ตั้งอยู่บนดอยไกลแม่น้ำ ที่ใช้ปักนี้เป็นเครื่องแสดงให้ทราบว่า วัดนั้น ๆ ได้รับกฐินแล้วและอนุโมทนาร่วมกุศลด้วยได้

อนึ่ง ยังมีประเพณีนิยมอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเวลาการทอดกฐิน ถ้าเป็นเวลาเช้าจะมีการทำบุญถวายอาหารเพลแก่พระภิกษุสามเณรในวัด

กฐินที่ราษฎรผู้เป็นเจ้าภาพนำองค์กฐินและบริวารกฐินไปทอดยังวัดต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ เรียกกันว่า **กฐินหรือมหากฐิน** เป็นลักษณะของกฐินที่ราษฎรทอดกันเป็นส่วนใหญ่อยู่ในปัจจุบัน แต่เหตุที่เรียกว่ามหากฐินนั้น อาจเป็นเพราะให้เห็นแตกต่างจากกฐินอีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า จุลกฐินก็ได้

๒. **จุลกฐิน** เป็นกฐินที่ต้องทำด้วยความเร่งรีบ เดิมเรียกกันเป็นแบบไทย ๆ ว่า **กฐินแล่น** เจ้าภาพผู้ที่จะทอดกฐินเช่นนี้ได้ต้องมีพวกมากมีกำลังมาก เพราะต้องเริ่มตั้งแต่การทำผ้าที่นำไปทอดตั้งแต่ต้น กล่าวคือเริ่มตั้งแต่นำฝ้ายที่แก่ใช้ได้แล้วแต่ยังอยู่ในฝักมีปริมาณให้พอแก่การที่จะทำเป็นผ้าจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้แล้วทำพิธีสมมติว่าฝ้ายจำนวนนั้น ได้มีการหว่านแตกงอกออกต้น เติบโต ผลิดอก ออกฝัก แก่ สุกแล้ว เก็บมาเอาเมล็ดออกดีดเป็นผง ทำเป็นเส้นด้ายเปียออกเป็นใจ กรอออกเป็นเข็ด แล้วฆ่าด้วยน้ำข้าวตากให้แห้งใส่กงปั่นเส้นหลอด ใส่กระสวยเครือแล้วทอเป็นแผ่นผ้าตามขนาดที่ต้องการ นำไปทอดเป็นผ้ากฐิน

เมื่อพระสงฆ์รับผ้านั้นแล้ว มอบแก่พระภิกษุผู้เป็นองค์ครองซึ่งพระองค์ครองจะจัดการต่อไปตามพระวินัย

หลังจากนั้นผู้ทอดต้องช่วยทำต่อ คือ นำผ้านั้นมาขยำทุบ ซัก แล้วเอาไปตากให้แห้ง แล้วนำมาตัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง แล้วเย็บ ย้อม ตากแห้ง พับ ทับรีดเสร็จเรียบร้อยแล้วนำไปถวายองค์ครองอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ท่านทำพินทุอธิษฐาน

เมื่อเสร็จจากการพินทุอธิษฐานแล้ว จะมีการประชุมสงฆ์แจ้งให้ทราบพระภิกษุสงฆ์ทั้งหมดจะอนุโมทนา เป็นอันเสร็จพิธีจุลกฐิน

แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ทอดกฐินไม่มีกำลังคนมากพอ จะตัดพิธีการในตอนต้น ๆ ออกเสียก็ได้โดยเริ่มด้วยการเอาผ้าขาวผืนใหญ่มากะประมาณให้พอที่จะตัดเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งแล้วนำไปทอด เมื่อพระภิกษุสงฆ์ ท่านนำไปดำเนินการตามพระวินัยแล้ว ก็ช่วยทำต่อจากท่าน คือ ซัก กะ ตัด เย็บย้อมให้เสร็จแล้วนำกลับไปถวายองค์ครองเพื่อพินทุอธิษฐานต่อไป เหมือนวิธีทำที่กล่าวมาแล้วในการทำจุลกฐินเต็มตามรูปแบบ

อนึ่ง ข้อที่ควรกำหนดจดจำไว้คือ จุลกฐินจะเป็นวิธีใดวิธีหนึ่งก็ตามจะต้องทำให้เสร็จในวันเดียวเริ่มต้นตั้งแต่เวลาเช้าถึงย่ำรุ่งของวันรุ่งขึ้น คือต้องทำให้เสร็จก่อนรุ่งอรุณของวันใหม่ ไม่เช่นนั้นแล้วกฐินนั้นไม่เป็นกฐิน

ส่วนบริวารของจุลกฐิน ผ้าห่มประธานและเทียนปาติโมกข์ ตลอดจนธงจระเข้ ธงตะขาบ ก็คงเป็นเหมือนที่กล่าวมาแล้วในเรื่องกฐิน หรือมหากฐิน

๓. **กฐินสามัคคี** เป็นกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคนร่วมกัน มิใช่เจ้าภาพเพียงคนเดียวอย่างเรื่องกฐินหรือมหากฐินทุกคนเป็นเจ้าภาพทั้งหมด ใครบริจาคมากน้อยอย่างไร ไม่เป็นประมาณ แต่เพื่อไม่ให้การจัดงานกฐินยุ่งยากสับสนมากเกินไป ก็มักจะตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อดำเนินการแล้วมีหนังสือบอกบุญไปยังผู้อื่นด้วย เมื่อได้ปัจจัยมาเท่าไรก็จัดผ้าอันเป็นองค์กฐิน รวมทั้งของบริวารดังกล่าวแล้วนั้น เมื่อมีปัจจัยเหลือก็ถวายวัดไว้เพื่อทางวัดจะนำไปใช้จ่ายในทางที่ควร เช่น การก่อสร้างศาสนสถาน การบูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นการสมทบทุนให้สิ่งอันถึงประสงค์ของวัดให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

เรื่องของกฐินสามัคคี เป็นเรื่องที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะนอกจากจะถือกันว่าเป็นบุญกุศลแล้วยังเป็นการช่วยทำนุบำรุงวัด ตลอดจนเป็นเรื่องเพิ่มความสนุกครึกครื้นแก่งาน เป็นสามัคคีรส อันเนื่องมาจากการทอดกฐินสามัคคี

๔. **กฐินตกค้าง** กฐินประเภทนี้มีชื่อเรียกอย่างอื่น อีกว่า กฐินตก หรือ กฐินโจร ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธนได้กล่าวถึงเหตุผลที่เกิดกฐินชนิดนี้ ตลอดจนชื่อที่เรียกไปเป็นต่าง ๆ กันของกฐินประเภทนี้ไว้ในเรื่องเทศกาลออกพรรษาว่า "แต่ที่ทำกันเช่นนี้ ทำกันอยู่ในท้องถิ่นที่มีวัดมาก ซึ่งอาจมีวัดตกค้าง ไม่มีใครทอดก็ได้ จึงมักมีผู้ศรัทธาไปสืบเสาะหาวัดอย่างนี้เพื่อทอดกฐินตามปกติในวันใกล้ ๆ จะสิ้นหน้าทอดกฐินหรือในวันสุดท้าย คือวันก่อนแรมค่ำหนึ่งของเดือน ๑๒ การทอดกฐินอย่างนี้เรียกกันว่า **กฐินตกค้าง** หรือเรียกว่า **กฐินตก** บางถิ่นก็เรียกว่า **กฐินโจร** เพราะกิริยาอาการที่ไปทอดอย่างไม่รู้เนื้อรู้ตัวจู่ ๆ ก็ไปทอดไม่บอกกล่าวล่วงหน้าไว้ให้วัดรู้ เพื่อเตรียมความพร้อม การทอดกฐินตกถือว่าได้บุญอานิสงค์แรงกว่าทอดกฐินธรรมดา บางทีเตรียมข้าวของไปทอดกฐินหลาย ๆ วัด แต่ได้วัดทอด น้อยวัด เครื่องไทยธรรม

ที่ตระเตรียมเอาไปทอด ยังมีเหลืออยู่ หรือทางวัดทอดไม่ได้ ก็เอาเครื่องไทยธรรมเหล่านั้นจัดทำเป็นผ้าป่า เรียกกันว่า “ผ้าป่าแถมกฐิน”

ส่วนข้อแตกต่างของกฐินประเภทนี้ คือ ไม่มีการจองวัดล่วงหน้า การทอดเฉพาะวัดที่ยังไม่มีใครทอดและอาจทอดหลายวัดได้ตลอดจนสามารถเอาของไทยธรรมที่เหลือทำเป็นการบุญอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า ผ้าป่าแถมกฐิน

ขั้นตอนกฐินพระราชทาน

๑. เมื่อได้รับผ้าพระกฐินพระราชทานจากกรมการศาสนาแล้ว ควรถวายหลังวันแรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ หรือเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร เสด็จพระราชดำเนินทอดพระกฐินวันแรกแล้ว

๒. ให้ติดต่อกับวัดโดยตรง เพื่อแจ้งวัน เวลา และขอให้เจ้าอาวาสสั่งไวยาวัจกรเตรียมสถานที่และสิ่งจำเป็นที่ มีบูชาพระรัตนตรัย มีเครื่องบูชาพร้อมอาสนสงฆ์สำหรับพระสงฆ์อนุโมทนาพระกฐิน โต๊ะขนาดกว้างพอสมควรสำหรับวางพานแว่นฟ้า ผ้าไตรพระกฐินและพานเทียนพระปาติโมกข์ โต๊ะวางเครื่องบริขารพระกฐิน และเครื่องไทยธรรม โต๊ะเก้าอี้สำหรับผู้เป็นประธานและผู้ไปร่วมพิธีตามสมควร

๓. เมื่อถึงวันกำหนดก่อนผู้เป็นประธานจะไปถึงหรือก่อนเริ่มพิธี ให้เจ้าหน้าที่เชิญเครื่องพระกฐินจัดไว้บนโต๊ะ วางเทียนปาติโมกข์ไว้บนพาน และให้เจ้าหน้าที่แต่งเครื่องแบบหรือแต่งสากลนิยมคอยส่งให้ผู้เป็นประธาน ที่เชิงบันไดหรือประตูเข้าสถานที่ประกอบพิธี

๔. ประธานรับผ้าพระกฐินจากเจ้าหน้าที่ที่เชิงบันไดพระอุโบสถอุ้มประคองยืนตรงถวายความเคารพพระฉายาลักษณ์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ขณะดนตรีบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี แล้วจึงเข้าสู่พระอุโบสถตรงไปวางไว้ที่พานแว่นฟ้าซึ่งตั้งอยู่หน้าอาสนสงฆ์ (ถ้ามีปี่พาทย์หรือเครื่องดนตรีให้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ขณะผู้เป็นประธานรับผ้าไตรจากเจ้าหน้าที่หรือรับที่โต๊ะหมู่ในกรณีที่จัดไว้ ต่อจากนั้นจึงบรรเลงเพลงช้า) ขณะประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธีจนถึงเวลาจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย แล้วจึงส่งเทียนชนวนคืน ให้หยุดบรรเลงทันทีแม้จะยังไม่จบเพลงก็ตาม และควรมีเจ้าหน้าที่คอยให้สัญญาณเวลาให้เริ่มเพลงหรือให้หยุดบรรเลง

๕. เมื่อวางผ้าพระกฐินแล้ว จุดธูปเทียนเครื่องสักการะบูชาพระรัตนตรัยแล้วกราบ ๓ หน

๖. เมื่อกราบพระรัตนตรัยแล้ว ไปที่พานแว่นฟ้าหยิบผ้าห่มพระประธานส่งให้เจ้าหน้าที่นำไปมอบแก่ไวยาวัจกร แล้วยกผ้าพระกฐินขึ้นประคอง พนมมือหันไปทางพระประธานว่า นะโม ๓ จบ ต่อจากนั้นหันหน้าไปทางพระสงฆ์ว่าด้วยคำถวายพระกฐิน กล่าวถวายพระกฐินทานจบแล้วประเคน พร้อมด้วยเทียนพระปาติโมกข์เสร็จแล้ว เข้านั่ง ณ ที่ซึ่งจัดไว้ในระหว่างที่ผู้เป็นประธานเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธีผู้อยู่ในพิธีทั้งหมดยืนแสดงความเคารพจนกว่าประธานจะนั่งลง จึงนั่งลงพร้อมกัน

๗. พระสงฆ์ทำพิธีกรรม

๘. เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีกรรมเสร็จออกไปครองผ้า พระสงฆ์ครองผ้าเสร็จกลับเข้านั่งอาสนสงฆ์ ประธานถวายเครื่องบริวารกฐินแก่พระองค์ครอง เริ่มตั้งแต่บาตรเป็นต้นไปจนถึงเครื่องมือก่อสร้าง ถ้าจัดเครื่องไทยธรรมถวายเพิ่มเติมควรถวายภายหลังเครื่องพระกฐินพระราชทาน

๙. ถ้ามีผู้บริจาคร่วมโดยเสด็จพระราชกุศล ควรประกาศให้ที่ประชุมทราบ

๑๐. พอพระสงฆ์อนุโมทนา ผู้เป็นประธานกรวดน้ำ แล้วพระสงฆ์ถวายอดิเรกจบ ประธานกราบพระรัตนตรัยเป็นอันเสร็จพิธี (ปี่พาทย์บรรเลงเพลงกราวรำ ถ้ามี)

๑๑. กรมการศาสนาเป็นผู้จัดสรรและดำเนินการขอพระราชทาน จึงขอให้รายงานถวายผ้าพระกฐินพระราชทานและยอดเงินโดยเสด็จพระราชกุศลไปยังกรมการศาสนา หลังจากการถวายผ้าพระกฐินเสร็จแล้วเพื่อจะได้รวบรวมดำเนินการกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานถวายพระราชกุศลโดยพร้อมเพรียงกัน

คำถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน

ผ้าพระกฐินทานกับทั้งผ้าอานิสงส์บริวารทั้งปวงนี้สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว-มหาวชิรลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐกอปรด้วยพระราชศรัทธาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร-และสหกรณ์ น้อมนำมาถวายแด่พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษากาลถ้วนไตรมาสในอาวาส-วิหารนี้ขอพระสงฆ์ จงรับผ้าพระกฐินทานนี้กระทำกฐินัตถารกิจ ตามพระบรม-พุทธานุญาตนั้น เทอญ

รายนามพระอารามหลวงที่กรมส่งเสริมการเกษตร
นำผ้าพระกฐินพระราชทานไปถวายพระสงฆ์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	รายชื่อพระอารามหลวง	อำเภอ	จังหวัด
๑	๒๕๒๐	วัดเสนาสนาราม	เมือง	พระนครศรีอยุธยา
๒	๒๕๒๑	วัดเสน่หา	เมือง	นครปฐม
๓	๒๕๒๒	วัดมณีชลขันธ์	เมือง	ลพบุรี
๔	๒๕๒๓	วัดไชยโย	เมือง	อ่างทอง
๕	๒๕๒๔	วัดเพชรสมุทรวรวิหาร	เมือง	สมุทรสงคราม
๖	๒๕๒๕	วัดเขาบางทราย	เมือง	ชลบุรี
๗	๒๕๒๖	วัดทองธรรมชาติวรวิหาร	เขตคลองสาน	กรุงเทพมหานคร
๘	๒๕๒๗	วัดมหาพฤฒาราม	เขตบางรัก	กรุงเทพมหานคร
๙	๒๕๒๘	วัดเทวสังฆาราม	เมือง	กาญจนบุรี
๑๐	๒๕๒๙	วัดอนงคาราม	เขตคลองสาน	กรุงเทพมหานคร
๑๑	๒๕๓๐	วัดเจริญสุขารามวรวิหาร	บางคนที	สมุทรสงคราม
๑๒	๒๕๓๑	วัดมหาธาตุ	เมือง	เพชรบุรี
๑๓	๒๕๓๒	วัดป่าประดู่	เมือง	ระยอง
๑๔	๒๕๓๓	วัดคลองวาฬ	เมือง	ประจวบคีรีขันธ์
๑๕	๒๕๓๔	วัดพระพุทธบาท	พระพุทธบาท	สระบุรี
๑๖	๒๕๓๕	วัดวิเวกวายุพัด	บางปะอิน	พระนครศรีอยุธยา
๑๗	๒๕๓๖	วัดมหรรณพาราม	เขตพระนคร	กรุงเทพมหานคร
๑๘	๒๕๓๗	วัดสัมพันธวงศ์	เขตสัมพันธวงศ์	กรุงเทพมหานคร
๑๙	๒๕๓๘	วัดเฉลิมพระเกียรติ	เมือง	นนทบุรี
๒๐	๒๕๓๙	วัดท่าหลวง	เมือง	พิจิตร
๒๑	๒๕๔๐	วัดศรีสุดารามวรวิหาร	เขตบางกอกน้อย	กรุงเทพมหานคร

ลำดับที่	ปี พ.ศ.	รายชื่อพระอารามหลวง	อำเภอ	จังหวัด
๒๒	๒๕๔๑	วัดพรหมนิวาสวรวิหาร	เมือง	พระนครศรีอยุธยา
๒๓	๒๕๔๒	วัดบรมธาตุวรวิหาร	เมือง	ชัยนาท
๒๔	๒๕๔๓	วัดเจริญสุขารามวรวิหาร	บางคนที	สมุทรสงคราม
๒๕	๒๕๔๔	วัดมหาธาตุ	เมือง	ราชบุรี
๒๖	๒๕๔๕	วัดชินวราราม	เมือง	ปทุมธานี
๒๗	๒๕๔๖	วัดวรนายกรังสรรค์เจติยบรรพตาราม	บางปะหัน	พระนครศรีอยุธยา
๒๘	๒๕๔๗	วัดเกตุการาม	บางคนที	สมุทรสงคราม
๒๙	๒๕๔๘	วัดไชยชุมพลชนะสงคราม	เมือง	กาญจนบุรี
๓๐	๒๕๔๙	วัดจุฑาทิศธรรมสภาราม	เกาะสีชัง	ชลบุรี
๓๑	๒๕๕๐	วัดอ่างทองวรวิหาร	เมือง	อ่างทอง
๓๒	๒๕๕๑	วัดช่องลม	เมือง	ราชบุรี
๓๓	๒๕๕๒	วัดเสน่หา	เมือง	นครปฐม
๓๔	๒๕๕๓	วัดอุดมธานี	เมือง	นครนายก
๓๕	๒๕๕๔	วัดป่าโมกวรวิหาร	ป่าโมก	อ่างทอง
๓๖	๒๕๕๕	วัดตันตยาภิรม	เมือง	ตรัง
๓๗	๒๕๕๖	วัดมัชฌิมาวาส	เมือง	อุดรธานี
๓๘	๒๕๕๗	วัดพระบาทมิ่งเมือง วรวิหาร	เมือง	แพร่
๓๙	๒๕๕๘	วัดบูรพาพิทยาราม	ท่าใหม่	จันทบุรี
๔๐	๒๕๕๙	วัดโบสถ์	อินทร์บุรี	สิงห์บุรี
๔๑	๒๕๖๐	วัดไตรธรรมาราม	เมือง	สุราษฎร์ธานี
๔๒	๒๕๖๑	วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร	เมือง	นครราชสีมา

แผนที่การเดินทาง วัดพระนารายณ์มหาราช วรวิหาร

แผนที่การเดินทาง

N

รพ.มหาราช

วัดสามัคคี

ไปกรุงเทพฯ

ไปจังหวัดบุรีรัมย์

วัดศาลาลอย

ถ.มิตรภาพ

คูเมือง

ถ.ประจักษ์

ถ.ชุมพล

ถ.จอมพล

ศาลหลักเมือง

วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร

รร.ดีไอยรา

ธ.ออมสิน

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

เส้นทางไปวัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร

บันทึก

บันทึก

บันทึก

ข้อมูลและภาพถ่าย : สำนักงานเลขานุการกรม กรมส่งเสริมการเกษตร
สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา
ปกิณกศิลปวัฒนธรรม เล่ม ๒๑ จังหวัดนครราชสีมา
กรมศิลปากร พ.ศ. ๒๕๕๘
ออกแบบและจัดพิมพ์โดย : กลุ่มโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
กรมส่งเสริมการเกษตร

